

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Helena Falilejev

Väärtuste õpetamine muinasjutu kaudu 6-aastastele lasteaia lastele

Bakalaureusetöö

Juhendaja: koolikorralduse magister Tiia Krass

Läbiv pealkiri: väärtusõpetus muinasjutu kaudu

Tartu 2018

Resümee

Väärtuste õpetamisele hakatakse rõhku pöörama juba koolieelses eas ja koolieelses lasteasutuses õpetatavad väärtused on kirja pandud Koolieelse lasteasutuse õppekavas. Muinasjuttudel, mille kaudu on väärtusi tõhus õpetada, on oluline roll väärtuste kujundamisel koolieelses eas. Töö eesmärgiks oli koostada loomamuinasjutu põhjal väärtuskasvatuslik õppetegevus, see lastega läbi viia ja uurida 6-aastaste laste arvamusi nii muinasjutu kaudu õpetavate väärtuste kui väärtuskasvatusliku õppetegevuse kohta. Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi ja andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuuga. Intervjueeriti kaheksat last ja andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Pärast muinasjutu ettelugemist ja väärtuskasvatusliku õppetegevuse läbiviimist lastega intervjueeriti lapsi, et selgitada välja, kuidas nad said aru muinasjutus „Väike panda otsib sõpra“ edastatud väärtusest ja kuidas muinasjutt neile meeldis. Samuti uuriti väärtuskasvatusliku õppetegevuse sobilikkust ja sooviti teada saada laste soovitusi õppematerjali täiendamiseks. Uurimuse tulemusena selgus, et lastele meeldis nii muinasjutt kui väärtuskasvatuslik õppetegevus ja neile jäid edastatud väärtused meelde. Lapsed peavad sõprust ja headust oluliseks, sest nad soovivad, et ka nendega käitutaks hästi ja sõbralikult. Lisaks soovisid lapsed tegevuse juurde ka erinevaid õuemänge ja meisterdamist.

Märksõnad: väärtus, väärtuskasvatuslik õppetegevus, väärtuskasvatus, muinasjutt, sõbralikkus, sõpruseväärtus, „Väike panda otsib sõpra“

Abstract

„Teaching values by using Fairy Tale to 6-years old kindergarten children“

Teaching of values to children has relevance at preschool age and these values are written down in the National Curriculum. Fairy tales play an important role in shaping the values of preschool age children. The aim of the thesis was to create value promoting educational activities, which are based on animal fairy tales, and try them out with six year old children in order to gather their opinions of the moral lessons of the fairy tale and their opinions of the value promoting educational activities. Qualitative research method was used and data was gathered with a half-structured interview. Eight children were interviewed and the data was analysed with qualitative inductive content analysis. After reading the fairy tale and conducting educational activities promoting values, the children were interviewed to find out how they understood the values in the fairy tale “Little Panda Seeks a Friend” and how they

liked the fairy tale. In addition, the suitability of value promoting educational activities as well as the children's recommendations for supplementing the study material were investigated. It became apparent that the children liked the fairy tale and value promoting educational activities. They remembered the moral values the fairy tale included. The children consider friendship and kindness important because they would like to be treated well and kindly. In addition, the children wished to do various outdoor games and craft.

Keywords: values, fairy tale, friendliness, Little Panda Seeks a Friend

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sissejuhatus	5
Muinasjutud.....	7
Definitsioon ja tunnused.....	7
Muinasjutu liik: loomamuinasjutt	8
Muinasjutt väärtuste edastajana	8
Väärtuse definitsioon ja olemus	9
Väärtuste liigitamine	10
Väärtuskasvatus koolieelses eas.....	11
Väärtuskasvatuse õppetegevuse ja -vahendi metoodika	12
6-aaastase lapse eeldatavad oskused ja soovitatavad tegevused	14
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	14
Metoodika.....	16
Valim.....	16
Mõõtevahendid.....	16
Protseduur.....	18
Andmete analüüsimine	19
Tulemused	21
Arutelu.....	25
Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus.....	27
TÄNUSÕNAD	28
AUTORSUSE KINNITUS	28
Kasutatud kirjandus.....	29
Lisa 1. Intervjuu küsimused	34
Lisa 2. Tegevuskonspekt	36
Lisa 3. Uurijapäevik	41
Lisa 4. Väljavõtte transkriptsioonist.....	42
Lisa 5. Muinasjutt „Väike panda otsib sõpra“	43
Lisa 6. Koodid	44

Sissejuhatus

Väärtuskasvatusele on oluline roll lapsepõlves ja noorukieas, sest siis kujunevad inimesel väärtused ja iseloom (Sutrop, 2009). Väärtuskasvatusele on suur tähtsus ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas. Mitmes õppekava punktis on välja toodud, kui oluline on, et laps omandaks üldinimlikud väärtused, käitumisreeglid, hoiaks kodukohta ja väärtustaks Eesti kultuuri, tervist, ohutut käitumist ning humanseid ja demokraatlikke suhteid (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Mitmes riigis on viimaste aastakümnete jooksul tekkinud suur huvi väärtuskasvatuse vastu. Peamine soov on leida väljapääs kõlbelisest kriisist, mille on kaasa toonud ühiskonna kiire areng ja globaliseerumine. Rohke informatsiooni ja valikuvõimaluste tõttu on traditsiooniliste väärtuste edasikandmine raskendatud. Seetõttu on hakatud koolides rõhku pöörama väärtuskasvatusele (Pöder, Sutrop, Valk, 2009).

Ilukirjanduse üks tuntumaid ja mõjuvamaid liike on muinasjutt. Muinasjutt ei ole pelgalt meelelahutus, vaid see aitab kaasa ka lapse isiksuse arengule. Muinasjutt on mitmetähenduslik ja rikastab lapse elu. Muinasjutu tekke ajal ei valitsenud inimeste mõttemaailmas selget piiri uskumuste ja reaalsuse vahel. Usuti, et inimestega koos eksisteerisid ebamaised olendid ning muinasjuttudes esinesidki need tegelaskujudena. Muinasjutu toel sirguvad lapsed õpivad nende kaudu ühiskonnale iseloomulikke käitumisnorme, et täisväärtusliku liikmena ühiskonda sulanduda. Muinasjutu jutustamine aitab lastel ja ka täiskasvanutel ületada hirne tundmatuse ees ning ka julgustab neid igapäevaelu takistusi ületama (Linnas, Metspalu, Niiberg, 2009; Bettelheim, 2007).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) on sätestanud õppe- ja kasvatustegevuse üheks eesmärgiks humanseid ja demokraatlike suhete väärtustamise ja Eesti ning teiste kultuuride eripäraga arvestamise. Mürsepp (2003) on öelnud, et muinasjutt on lapsele üheks oluliseks väärtushinnangute kujundaks. Muinasjutt aitab rikastada laste kujutlusvõimet ning pakub laste muredele lahendusi. On oluline, et täiskasvanud leiaksid aegalastele muinasjutte lugeda ning hiljem koos lastega loetud teemal arutleda (Linnas, Metspalu, Niiberg, 2009).

Väärtuste õpetamine koolieelses eas on lastele oluline, seetõttu valis töö autor teemaks väärtuste õpetamise läbi muinasjutu 6-aastastele lastele. Töö autor on vestelnud lasteaias töötavate kolleegidega ning on selgunud, et väärtuskasvatuseks vajalikke õppetegevusi ei ole õpetajatel eriti palju käepärast. Jermoškin (2015) viis läbi II kooliastmes uurimuse, kus ta sai tõestuse, et lapsed suudavad leida väärtusi muinasjuttudest. 5-7-aasta vanused lapsed, kes on

oma lapsepõlve keskpaigas, naudivad maagilist realismi ja lastekirjandusest eelistavad kõige enam selliseid muinasjutte, mis põimuvad tõepärasusega (Müürsepp, 2003). Eelnevat arvesse võttes hakkaski töö autor huvi tundma, kuidas võiks muinasjutu põhjal koostatud väärtuskasvatuse õppetegevus toetada väärtuskasvatusõpetust lasteaias.

Uurimusi, milles käsitletakse väärtuskasvatust ja väärtusi on Eestis läbi viidud mitmeid. Tartu Ülikoolis on seda teemat uurinud näiteks Jermoškin (2015) ja Kõõra (2012). Ansi (2014) uuris, milliseid väärtuseid edastavad eesti loomamuinasjutud ning kui teadlikud on vanemad ja õpetajad eesti loomamuinasjutu kasutamisest väärtuskasvatuses. Heinsoo (2014) koostas abimaterjale väärtuste õpetamiseks 6-7 aastastele lastele, kuid hetkel puudub uurimus, mis selgitaks, millisel määral on võimalik õpetada 6-aastastele lastele väärtusi loomamuinasjutu kaudu ja kuidas lapsed ise väärtustest muinasjutu kaudu aru saavad.

Selleks, et väärtuskasvatuse õppevahendeid rikastada ja uurida laste arvamusi muinasjutu põhjal õpetavatest väärtustest, seadis autor töö eesmärgiks koostada loomamuinasjutu põhjal väärtuskasvatuslik õppetegevus, see lastega läbi viia ja uurida 6-aastaste laste arvamusi nii muinasjutu kaudu õpetavate väärtuste kui õppetegevuse kohta.

Käesolev töö koosneb kolmest osast. Lõputöö esimeses osas kirjutab autor ülevaatlikult muinasjutust, selle olemusest ja olulisusest väärtuste kujundajana, väärtustest üldiselt ja väärtuskasvatuse tähtsusest ning esitab teoreetilised seisukohad õppevahendi koostamise metoodika kohta. Töö teises osas käsitleb töö autor uurimistöö valimit, metoodikat ning uurimisprotseduuri läbiviimist. Kolmandas, viimases osas analüüsitakse uurimistulemusi ning arutletakse tulemuste üle.

Muinasjutud

Muinasjutud ja raamatud on lastele üheks olulisemaks väärtuste kujundajateks. Lugeses lastele muinasjutte või muud ilukirjandust, mis on vastavalt vanusele kohandatud, pannakse nad kaasa mõtlema (Müürsepp, 2003). Muinasjutt mitte ainult ei lõbusta, vaid arendab ka lapse isiksust. Muinasjuttude põhiteemaks on headuse võit kurjuse üle, aga nendes on veel mitmeid erinevaid nüansse ja õpetlikke mõtteid, millest lapsed saavad õppida (Bettelheim, 2007). Zipesi (2008) kohaselt toimivad muinasjutud ka ideoloogiliselt, et koolitada lapsi vastavalt domineerivatele sotsiaalsetele normidele, mis ei ole nende poolt kehtestatud. Jutustused ei ole üksnes lõbusad, lapse elus on muinasjutud seotud tema hariduse ja arusaamaga maailmast. Muinasjutud näitlikustavad ja hoiavad alles ühiskonna moraalseid väärtusi (Silveira, 2012; Zipes 2008). Lapsevanemad kasutavad muinasjutte kõige rohkem väärtuste õpetamiseks ja õpetajad eelistavad kasutada situatsioonimänge, mis annavad edasi muinasjutus peituvaid väärtusi (Kõõra, 2012).

Ameerika kirjanik Flannery O'Connor avaldas lihtsa, kuid paikapidava tõe, kui ta väitis, et jutustus on viis öelda midagi, mida ei saa öelda mistahes muul viisil (Atlas, 2017). Muinasjutt räägib lugu, sest väide oleks ebapiisav. Muinasjutud ja fantaasialood tabavad moraali tähenduse läbi värvikate kirjelduste, milles kujutatakse võitlust hea ja kurja vahel, sest headust ja kurjust leidub elus igal pool. Need on omased igale inimesele ning just niisugune dualism toob välja moraalsed probleemid: kas teha õige valik või mitte. Muinasjutu tegelaskuju peab tegema keerulisi valikuisi õige ja vale vahel. Meisterlikult kirjutatud lood väldivad ilmselget õpetlikkust ning pakuvad ainekujutlusvõimele, need sisaldavad olulist sümbolset informatsiooni maailma ja inimeste kohta (Bettelheim, 2007; Guroian, 1996).

Definitsioon ja tunnused

Müürsepp (2003) on muinasjutu liigitanud rahvajutu üheks alaliigiks. Muinasjutt on meelelahutuslik jutt, lugu, mis on teadlikult rajatud väljamõeldisele. Muinasjutul ei pruugi olla kindlat ajaloolist keskkonda, nad ei pruugi järgida loodusseadusi ega loogikat. Muinasjutu eesmärgiks ei ole kujutada ühiskonnas realistlikku olukorda, vaid pakkuda meelelahutust ja põnevust, aga ka teatud elutarkust (Müürsepp, 2003; Silveira, 2012).

Algselt levisid jutustused suust-suhu, need olid mõeldud täiskasvanutele, neid kohandati vastavalt kuulajatele ning muinasjutt andis edasi ühiskonna väärtusi ja käitumisjuhiseid. Aja möödudes erinevad muinasjutte koguti ja kohandati lastele

jutustamiseks (Kumberg, 2009; Zipes 2008). Bettelheim (2007) ja Streit (1992) on ühel meelel, et muinasjutt näitab lastele elu tõelist palet ning valmistab neid toime tulema raskustega eluteel.

Muinasjutul on omad kindlad reeglid ja tunnused. Igal muinasjutul on kindel algus ja lõpp (näiteks „Elaks kord ...“ ja „... nad elasid õnnelikult ...“). Sündmusi rõhutatakse nende mitmekordse kirjeldamise kaudu (näiteks 3 ööd või 3 takistust, mida on vaja ületada), samuti on olulised kindlad arvud, mis muudavad muinasjutu maagiliseks (näiteks 7, 9 ja 12.) Üheks muinasjutu tähtsamaks tunnuseks on tegelaste iseloomu- ja käitumisomaduste vastandlikkus. Iga jutustuse põhisüžees on hea ja halb tegelane, vaene ja rikas, tark ning rumal, kelle vahel toimub peamine võitlus (Järv, 2005; Mürsepp, 2003). Linnas, Metspalu ja Niiberg (2009) on kirjutanud, et reaalsus ja muinasjutt võivad erineda, kuid tänu muinasjutule mõistab laps, et takistusi ületades võib elada täisväärtuslikku elu.

Muinasjutu liik: loomamuinasjutt

Vanal ajal olid inimesed looduse ja loomadega rohkem seotud, mistõttu arvatakse, et loomamuinasjutud olid esimesed, mida hakati jutustama (Kumberg, 2009).

Loomamuinasjuttudes kujutatakse loomi sellistena, nagu need on, ent neil on võime rääkida. Loomad käituvad nii nagu päriselus, enamasti puuduvad neil muud üleloomulikud võimed, kuid neid samastatakse inimesega. Muinasjuttus kehtib vastandite seadus, karakterite vahele luuakse kontrast, hea – halb, tugev – nõrk, rikas – vaene (Mürsepp, 2003; Järv, 2005).

Loomamuinasjutu tegelasteks on reeglina valitud need loomad, kes sellel maal elavad, näiteks Eestis on populaarseteks tegelasteks rebane, hunt, karu ja siil. Koduloomadest on enimlevinud kass ja koer. Loomamuinasjuttude üheks eesmärgiks on tekitada kuulajates ja lugejates austust looduse ja loomade vastu, mis on üks olulistest väärtustest (Järv, 2005).

Muinasjutt väärtuste edastajana

Lastekirjandus, ehk kirjandus, millest saavad lapsed osa ning mida lastele pakutakse ja ette loetakse, peab olema hoolikalt valitud ja läbi mõeldud – miks ja milliseid teadmisi soovitakse lastele edasi anda. Üheks parimaks väärtuskasvatuse meetodiks on lastele jutustamine või kirjanduse ette lugemine. Muinasjutu ette lugemisel ja näitel saab korraldada erinevaid mängu, mis aitavad väärtusi kinnistada (Kumberg, 2009; Mürsepp, 2010).

Muinasjutu jutustamine on hea viis, kuidas õpetada lastele erinevaid väärtuseid. Huovi (s.a.) on öelnud, et muinasjutt on justkui teekond, mille kestel tugevnevad selle teekonna läbijal üldinimlikud väärtused ((s.a.): viidatud Talts, 1999). Laps samastab end kangelasega, kes ületab mitmeid takistusi ning annab head eeskuju (Talts, 1999). Meetodeid, kuidas lastele väärtuseid õpetada on mitmesuguseid, üheks parimaks on lastele jutustamine ja rollimängud. Lepin (2012) ja Jermoškin (2015) on läbi viinud uurimused II kooliastmes, kuid Ansi (2014) ja Lääts (2012) on uurinud koolieelses lasteasutuses, kuidas lastekirjandus ja muinasjutud edastavad väärtusi. Uurimustulemused näitasid, et lastele jutustades ja rollimänge läbi mängides omandavad lapsed väärtuseid ja erinevaid teadmisi, samuti paneb lugude kuulamine neid mõtlema, kuidas õigesti käituda (Ansi, 2014; Lääts, 2012; Lepin, 2012; Jermoškin, 2015). Lapse mõtlemine ja maailma tunnetamine on vastavuses muinasjutu kulgemisega, seetõttu ongi muinasjutt veenev vahend väärtuste õpetamiseks (Bettelheim, 2007).

Väärtuse definitsioon ja olemus

Tartu Ülikooli Eetikaveebis ja Väärtuskasvatus õpetaja koolituses on väärtuste mõistet seletatud kui subjektiivset soovide objekti, mis juhivad inimeste käitumist (Jung, Harro-Loit, & Sutrop, s.a.; Schihalejev, 2011). Eyre ja Eyre (2014) on defineerinud universaalset väärtust kui käitumisviisi, mis toob kasu nii enesele kui ka ümbritsevatele inimestele. Väärtus on justkui printsiip, mis takistab kurja, teeb head või aitab ning hoiab ära kahju tegemise (Eyre, R., Eyre, L., 2014).

Väärtused on elu lahutamatu osa, nende põhjal otsustab inimene oma tegude ja käitumise valikute üle (Kuurme & Veisson, 2010). L. Eyre ja R. Eyre (2014) väidavad, et väärtusi õpetatakse lastele selleks, et nad oleksid õnnelikud. Juba koolieelses eas hakkavad lastel nii teadlikult kui ka alateadlikult tekkima väärtused. Väärtuskasvatuse kaudu soovitakse õpetada lapsi iseseisvalt mõtlema oma väärtuste üle ning elus kõlbelisi valikuid tegema. See aitab kaasa isiksuse arengule, kuna nii vaimne, füüsiline, emotsionaalne kui ka sotsiaalne küpsus on seotud kõlbelise käitumisega. Lapsed omandavad väärtused oma vanematelt, sõpradelt, televisioonist, raamatutest. Väärtused, mis omandatakse koolieelses eas tagavad kindlustunde. Lapsed katsetavad ja arendavad väärtusi, mille kaudu kujunebki nende suhtumine ümbritsevatesse inimestesse ja keskkonda (Eyre, L., Eyre, R., 2014; Taimalu, 1998; Schihalejev, 2011).

Väärtusel on ka konkreetsed tunnused, mille järgi neid eristakse mitmesugustest oskustest, omadustest või iseloomujoontest, mis võivad samuti kasulikud olla. Väärtuse üheks tunnuseks on võime mitmekordistuda ja suureneda. Midagi väärtustades tuleb seda ka välja näidata, sest muidu see väärtus kaotab oma eesmärgi ja olulisuse. Näiteks võiks olla ausus, mis toob kasu nii õigesti käitujale endale kui ka inimestele, kellele see on suunatud. Sama kehtib armastuse, headuse kui ka õigluse puhul. Mida rohkem väärtusi edastatakse, seda rohkem saadakse selle kaudu ka tagasi. (Eyre, R., Eyre, L., 2014; Mitt, 2012).

Väärtuste liigitamine

Peeter Põld (1993) on koostatud väärtuste loetelu, kus ta on nimetanud väärtusi ja need seitsmeks alaliigiks jaotanud (1993; viidatud Maandi ja Pilli (1998):

- vitaalsed väärtused – kehaline tervis;
- tehnilis-majanduslikud väärtused ehk materiaalsed väärtused;
- tunnetuslikud väärtused, mis on seotud õpetusega – tõe, loogika, tunnetusteooria;
- esteetilised väärtused, mis on lõppväärtusliku iseloomuga, kus inimene on vaba ja teeb otsuseid iseenda eest;
- õiguslikud väärtused;
- eetilised väärtused,
- usulised väärtused kõrgemad, elule mõtet andvad väärtused, millest kõik eelnevad peaksid juhinduma.

Pilli ja Maandi (1998) on välja toonud, et kõiki eelnevalt nimetatud väärtusi peab Põld oluliseks, kuid mõned väärtused on olulisemad kui teised. Esteetilised väärtused on Põllu (1993) jaoks väga olulised, ta väidab, et inimene tohib olla teadmatuses, kuid kõlblusetult käitumist ta ei aktsepteeri (1993; viidatud Maandi & Pilli, 1998, lk 20). Üldiselt jaotavad inimesed väärtusi materiaalseks ja vaimseteks. Materiaalseks väärtuseks peetakse raha, riideid, autosid, esemeid, mida saame omada. Vaimne väärtus on hingeline, nagu sõprus, lojaalsus, ausus. Mitmed autorid tõlgendavad väärtusi erinevalt, kuid on püütnud leida universaalsed väärtusi, mida aktsepteeriksid kõik (Maandi, Pilli, 1998).

Linda ja Richard Eyre (2014) on 12 väärtust kaheks liigitanud: olemise väärtused ja andmise väärtused. Olemise väärtused aitavad kujundada suhtumist, kes sa oled, kuidas sa

käitnud ja kedagi teist kohtled. Andmise väärtused on mõeldud teistele edasi andmiseks, mis samuti mõjutavad seda, kes sa oled.

Olemise väärtused (kes sa oled):

- Ausus
- Julgus
- Rahumeelsus
- Eneseusaldus ja usk oma võimekusse
- Enesedistsipliin, mõõdukus
- Truudus, vooreslikkus

Andmise väärtused (mida sa teistele annad):

- Lojaalsus, usaldusväarsus
- Austus
- Armastus
- Isetus, osavõtlikkus
- Lahkus, sõbralikkus
- Õiglus, halastus

L. ja R. Eyre (2014) mainivad, vaatamata sellisele liigitusele ei tohi neid väärtusi liigselt eristada, kuna need langevad kokku ja segunevad, eristamine ja jaotamine on nende poolt mõeldud vaid selleks, et määrata kindlaks õpetamise alguspunkt. Käesolevas uurimistöös toetub töö autor nii Peeter Põllu endiselt aktuaalsele kui ka L. ja R. Eyre väärtuste liigitusele.

Väärtuskasvatus koolieelses eas

Väärtuskasvatust on üha enam hakatud õppekavadesse sisse tooma, väidab Mitt (2012). Varasemalt pole väärtuskasvatusele nii palju rõhku pööratud, kuid viimasel aastatel on teema muutunud aktuaalsemaks, on tehtud mitmeid uurimusi väärtuskasvatuse olulisusest koolis ja lasteaias (Mitt, 2012). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) ei ole küll eraldi välja toodud väärtuskasvatuse teemat, kuid nii õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkides kui ka erinevate valdkondade all on kirjas, milliseid väärtuseid peaks 6-7-aastane laps omama.

Õpetajate seas on levinud arvamus, et kodust kaasa tulnud väärtuseid, mis ei ole kooskõlas lasteaias või üldlevinud ühiskonna väärtusega, on raske kohandada, kuid

süsteemiline tegelemine teadliku väärtuskasvatusega loob selleks siiski võimaluse (Mitt, 2012). K. Vinteri (2010) on väitnud, et lasteaia väärtused justkui vastanduvad ühiskonna väärtustele. Lasteaias rõhutatakse sotsiaalseid väärtuseid, kuid ühiskond ja vanemad ülistavad rikkust, kuulsust ja ilu. Mürsepp (2010) rõhutab väärtuskasvatuse olulisust lasteaias, kuna lapsed veedavad suurem osa ajast lasteaias ning jälgivad oma õpetajat. Seetõttu on oluline, et õpetaja loimiks väärtuskasvatust erinevate ainevaldkondadega (Vinter, 2010; Mürsepp, 2010).

Väärtuskasvatuse õppetegevuse ja -vahendi metoodika

Muinasjutt, kui õppevahend väärtuskasvatuse õpetamisel on laste jaoks veenev vahend kasutamine väärtuskasvatuse õppetegevuses. Muinasjutus edastavad konflikte ja olukordi, millest lapsed saavad aru ja suudavad end tegelasega samastada. Lapsevanem, sõber või õpetaja on eeskujuks lapsele, sest eelkõige õpivad lapse väärtusi eeskuju mõjul, iseseisvalt lapsed väärtusi ei omanda (Bettleheim, 2007; Goshn, 2000; Eyre, R., Eyre, L., 2014)

Õppetegevuse planeerimisel tuleb seada teostatavad eesmärgid, mis on lapsest lähtuvad (Pajus & Voolaid, 2013). Õppetegevuse planeerimise alusdokumendiks on koolieelne riiklik õppekava (2008), millest lähtuvalt koostab õpetaja tegevuskonspekti.

Metoodilise õppevahendi koostamiseks tuleb kõigepealt seada konkreetne eesmärk. Lasteaias kasutamiseks mõeldud õppevahendit valmistades on oluline silmas pidada mängulisi tegevusi (Brotherus, Hytönen, Krokfors, 2001). Kui õppimine on tehtud põnevaks ja lapsesõbralikuks, kinnistub õpitu paremini (Mitt, 2012). Hea viis lastele väärtusi õpetada on nendega sel teemal rääkida, jutustada lugusid, teha läbi erinevaid rollimänge ja kujutlusvõime harjutusi (Eyre, L., Eyre, R., 2014; Kraav, 2013). Mitt (2012) on toonud erinevate allikate põhjal välja metoodika neli E-d, mille kaudu lapsed väärtusi omandavad. Ta on soovitanud selle meetodi puhul järgida nelja punkti:

- *Expectation* ehk ootused lapse eetilise käitumise suhtes.
- *Example* ehk eeskuju – olla eeskujuks lapsele.
- *Exhortation* ehk veenmine – laps omandab väärtusi täiskasvanute kaudu.
- *Experience* ehk kogemus – erinevate käitumismudelite kaudu omandatud väärtused.

Eyre R. Ja Eyre L. (2014) on välja toonud erinevaid meetodeid ja võtteid, mille abil tutvustada lastele väärtusi:

- situatsioonimängud ja sõnamängud;
- arutlused moraalist;
- kiitmine koos kinnistamisega;
- väline motivatsioon: tasud, auhinnad;
- “Teine võimalus” ja “Alustame otsast peale”;
- fraas või moto, mida meelde jätta;
- väärtuste vastandamine;
- positiivne tähelepanu.

Katse ja eksituse meetod on samuti populaarne viis, kuidas laps õpib erinevad väärtusi. Laps peab kogema ebaõnnestumist ja õnnestumist, et mõista, mida moraalitu käitumise endaga kaasa toob. Negatiivne enesetunne paneb lapsed rohkem pingutama õigesti käituma, õpetades moraalseid väärtuste kujundamist ebaõnnestumiste kaudu (Eyre, L., Eyre, R., 2014).

Towell (1998) on kirja pannud mõned näpunäited, kuidas muuta lastekirjandus lasteaiarühmas õppevahendina põnevamaks ja kaasahaaravamaks (1998; viidatud Mürsepp 2003):

- Lugu tuleks hoida lühike ja lihtne.
- Võtmesõnu ja -lauseid tuleks korrata.
- Oluliste sõnade ja nimede meelde jätmiseks tuleks kasutada märkide keelt (liigutusi).
- Tuleks naeratada, et publik vastaks samaga.
- Lugusid tuleks jutustada sõrmenukkude, käpiknukkude jm abil.

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel rühmas soovitatakse veel rakendada kuulamist ja koostööd (Peterson, Suur & Õun, 2010). Eakaaslastega suhtlemine ja koostöö peaksid vähenema lapse egotsentrismi ning laps õpib nende kaudu väärtustama inimesi enda ümber. Eakaaslastega erinevaid situatsioone läbi mängides väljendavad lapsed oma arusaamu ja mõtteid rohkem kui suuliselt täiskasvanute küsimustele vastates (Kikas, 2008).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et laps suunatakse joonistamise, rollimängude ja ümberjutustamise kaudu lastekirjandust mõistma ja hindama. Lasteaia õpetaja ülesandeks on luua last toetav õpikeskkond ja tegevust planeerides lähtuda laste arengutasemest. Lapse mõtlemine areneb kõige paremini siis, kui ta seisab silmitsi probleemidega ja õpib neid ise läbi mängu lahendama. Mängul on võime tõsta laste sisemist

motivatsiooni, mis tuleb kasuks mängulise õppetegevuse läbi viimisel. Planeerides tegevusi lastele, tuleb tegevused eesmärgistada ja läbi mõelda kogu tegevus, et ei tekiks takistusi ega puudujääke tegevuse läbi viimisel. Vanemates vanuserühmades saab uurida laste ideid ja mõtteid tegevuskavade koostamisel, mis on hea meetod lastel sotsiaalsete- ja koostöö oskuste arendamisel (Kalimulina, s.a.).

6-aaastase lapse eeldatavad oskused ja soovitatavad tegevused

Koolieelse lasteasutuse õppekava (2008) nimetab oskusi ja teadmisi, mida laps peaks selles vanuses omama. Rõhutatakse palju väärtusi, mis on integreeritud erinevate valdkondade ja osaoskustega. Keele ja kõne valdkonnas peab 6-aastane laps mõistma talle loetud teksti ja suutma vastavalt sellele kõlbeliselt käituda (Hallap, Padrik, 2009; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Lapse arengu toetamiseks on oluline, et tegevused oleksid mängulised ja seotud igapäevaeluga. Niimoodi loob õpetaja lapsele kõnekeskkonna, kus ta õpib suhtlema reaalses suhtlussituatsioonides ning väärtustama üldinimlikke suhteid (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). 6-aastane eelkooli ealine laps oskab kokku veerida 1-2-silbilisi sõnu, teab lihtsamate sõnade kirjaipilti peast, suudab oma mõtteid edastada suuliselt. Laps saab aru kuuldu jutust, suudab edasi anda oma mõtteid ning seda edasi jutustada (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) on sätestanud õppe- ja kasvatustegevuse üheks eesmärgiks humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamise ning Eesti ja teiste kultuuride eripäraga arvestamise. Mürsepp (2003) on öelnud, et muinasjutt on lapsele üheks oluliseks väärtushinnangute kujundaks. Muinasjutt aitab rikastada laste kujutlusvõimet ning pakub laste muredele lahendusi. On oluline, et täiskasvanud leiaksid aega muinasjuttude lugemiseks ning hiljem lastega loetud teemal arutlemiseks (Niiberg, Metspalu, Linnas, 2009).

Töö autor soovis uurida, kas väärtusi, mida edastatakse loomamuinasjutu kaudu on võimalik õpetada 6-aastastele lastele. Eestis on läbi viidud mitmeid uuringuid väärtuste ja väärtuskasvatuse kohta ja on ilmunud ka mitmeid raamatuid väärtuskasvatusest, näiteks „Väärtuskasvatus tarkuste hoidise abil“ (Mitt, 2012), kuid puudub uuring, kas

muinasjutu põhjal koostatud õppetegevus võimaldab edastada väärtusi 6-aastastele lastele ja mida lapsed sellisest tegevuses arvavad. Soomes viidi läbi uurimus, kuidas arendada laste sotsiaalseid oskuseid vanusegrupis 3-6 a. kasutades muinasjutu teemalisi töötubasid, mis arendasid laste koostööd ja teineteise mõistmist ning austamist (Collard, Guled, 2015).

Töö eesmärgiks oli koostada loomamuinasjutu põhjal väärtuskasvatuslik õppetegevus, see lastega läbi viia ja uurida 6-aastaste laste arvamusi nii muinasjutu kaudu õpetavate väärtuste kui õppetegevuse kohta. Autor valis välja väärtuskasvatusliku õppetegevuse aluseks loomamuinasjutu „Väike panda otsib sõpra“, mis käsitleb laste igapäevaseid probleeme ja rõõme ning mille ühes peamiseks väärtuseks on sõprus. Selle raamatu põhjal koostas töö autor õppetegevuse, kasutades erinevaid meetodeid, nii kuulamist, koostööd rühmakaaslastega, arutlust kui ka rollmänge.

Teoriast lähtuvalt püstitas autor uurimistöö eesmärgi saavutamiseks järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Kuivõrd on muinasjutt lastele arusaadav, jõukohane ja sobiva pikkusega.
Bettelheim (2007) on väitnud, et muinasjutu lugemine on lastele veenev vahend väärtuste õpetamiseks. Koos eakaaslastega muinasjutu üle arutlemine ja seejärel eluliste situatsioone mänguline lavastamine on hea viis lastele teadmiste edastamiseks. (Kikas, 2008).
- 2) Kuivõrd huvitav ja kaasahaarav on muinasjutt laste jaoks? Muinasjutt pakub lapsele huvitavaid olukordi ja tegelasi ning arendab nende fantaasiat. Fantaasia mängib suurt rolli lapse mõtlemisvõime ja reaalsustaju arendamisel (Bettelheim, 2007; Streit, 1992).
- 3) Kuidas lapsed edastavatest väärtustest aru saavad? 6-aastane laps mõistab teksti, mida talle jutustatakse ja suudab vastavalt kuuldule käituda. Täiskasvanu eeskujul ja suunamisel suudab laps leida ja eristada tekstist olulist mõtet (Hallap & Padrik, 2009; Koolieelse Lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).
- 4) Kuidas hindavad lapsed väärtuskasvatusliku õppetegevuse meeldivust. Mängulise õppetegevuse kaudu tõuseb laste sisemine motivatsioon (Kikas, Niilo, 2008).
- 5) Mida tuleks laste arvamuste põhjal väärtuskasvatuslikus õppetegevuses muuta?
Kalimulina (s.a.) on kirjutanud, et õppetegevuse planeerimine on meeskonnatöö ja tuleks kuulata ka laste mõtteid ja arvamusi.

Metoodika

Töö autor viis läbi kvalitatiivse uurimuse. See uurimisviis võimaldab isiklikult küsida uuritavate arvamusi, et seejärel neid analüüsides leida uurimisprobleemile lahendus (Garbarino & Holland, 2009; Õunapuu, 2014). Kvalitatiivse uurimisviisi kaudu saab töö autor teada laste tegelikke teadmisi, seda, kuidas nad mõtlevad ja saadud informatsiooni omastavad (Õunapuu, 2014). Männamaa (2008) kirjutab, et laste intervjuerimine on lasteaiaõpetaja jaoks hea meetod, kontrollimaks laste, kes veel ei oska oma mõtteid kirjalikult edasi anda, teadmisi.

Uurimuse läbiviimiseks intervjueriti kaheksat 6-aastast lasteaia last, et teada saada, milliseid väärtusi nad muinasjutu põhjal omandasid ja kuidas neile läbiviidud väärtuskasvatustlik tegevus meeldis. Lapsi intervjuerides arvestati teoreetiliste põhimõtetega kuidas neid intervjuerida.

Valim

Lähtuvalt uurimistöö eesmärgist valis töö autor ühest Tartu lasteaiast kaheksa 6-aastast last. Valim moodustati mugavusvalimi alusel. Valimisse kuulusid lapsed, kes käivad lasteaias, kus töö autor töötab. Uurimistöö läbiviimiseks ja uuritavate leidmiseks pöördus töö autor lasteaia direktori poole. Kokkulepe direktoriga uuringu läbiviimiseks sõlmiti kirjalikult kohapeal. Lõplikult kuulus valimisse 4 tüdrukut ja 4 poissi. Töö eetilise tagamiseks ei avalda autor oma uurimuses laste nimesid, vaid asendab need tähealiste koodidega: T, TII, TIII, TIV, P, PI, PII, PIII, PIV ja kindlustab sellega laste konfidentsiaalsuse.

Mõõtevahendid

Töö autor valis uuringu andmete saamiseks lastega poolstruktureeritud intervjuu läbiviimise. Lapsi intervjuerides tuleb rõhku pöörata sellele, kuidas neid intervjuerida. Laste intervjuerimine on mõnevõrra erinev täiskasvanute intervjuerimisest. Lastele tuleb luua võimalikult turvaline ja loomulik õhkkond. Soovitav on laste vastuseid vahetevahel peegeldada, et saada täiendavaid vastuseid. Kui laps vastab „ei tea“ või „ei mäleta“ ei tohi neid survestada, vaid lasta neil rahulikult edasi vastata (Keller-Hamela; s.a.; Kyronlampi-Kylmanen & Maatta, 2010; Männamaa, 2008).

Eelnevalt viidi läbi pilootuuring, et katsetada õppetegevuse loogilisust ja mahukust ning intervjuu küsimuste sobivust. Pilootuuring on vajalik selleks, et edasine tegevus sujuks ladusalt ega tekiks takistusi (Schade, 2015).

Intervjuu küsimused koostas töö autor tuginedes erinevatele teoreetikutele (Garbarino & Holland, 2009; Harro- Loit, Lepik, Linno, Selg & Strömpl, 2014; Keller-Hamela, s.a.; Männamaa 2008; Õunapuu, 2014), selleks et leida vastused oma uurimisküsimustele. Intervjuuküsimuste seas oli nii kinniseid kui ka avatud küsimusi. Mõnede küsimuste puhul palus uurija jooksvalt täiendada vastuseid. Poolstruktureeritud intervjuu annab töö autorile vabaduse uurimise käigus muuta intervjuuküsimuste järjekorda ja spontaanselt täiendavaid küsimusi esitada, kuid autor ei kaldu kõrvale varem koostatud intervjuukavast (Harro- Loit, Lepik, Linno, Selg, Strömpl, 2014). Intervjuu küsimuste kava on esitatud Lisas 1. Küsimused on jagatud kolme kategooriasse: küsimused muinasjutu kohta, küsimused väärtuste kohta ja küsimused tegevuste kohta.

Küsimuste kaudu, mida uurija küsis vahetult pärast jutu lugemist, soovis töö autor hinnata, kas ja kuidas said lapsed muinasjutu sisust aru. Lastelt uuriti, kas nad said aru, millist väärtust või mõtet püüdis muinasjutt neile edasi anda. Samuti uuris autor, kas muinasjutt neile meeldis ja soovis ka põhjendust. Kas-küsimus juhatab sisse kinnise küsimuse, millele saab vastata jaatavalt või eitavalt, kuid seda toetatakse 'miks' küsimusega, et lapselt kirjeldavat vastust saada (Männamaa, 2008).

Esimeses küsimuste kategoorias soovis töö autor teada laste arvamust muinasjutu kohta. Vastuste põhjal sai teha järeldusi muinasjutu huvitavuse ja pikkuse kohta, kas lastele jutustus meeldis, kas muinasjutt jäi liiga pikaks või hoopis lühikeseks. Kasutati miks-küsimust, et panna lapsed mõtlema. Uuriti, kelle moodi lapsed soovivad olla ja milline tegelane neile kõige rohkem meeldis.

Intervjuuküsimuste teises kategoori küsimustega soovis töö autor teada, kas lapsed peavad oluliseks väärtust, mida muinasjutt edastas. Lisaks soovis autor teada, kas lapsed suudavad eristada hea ja halva sõbra tähendust ning miks on oluline olla hea sõber. Küsimustele antud vastused võimaldasid selgeks teha, kas lapsed said sõpruse väärtusest aru ja kui oluliseks nad väärtust peavad.

Kolmanda küsimuste kategooria vastuste põhjal taheti teada saada, kuivõrd huvitav ja kaasahaarav oli väärtuskasvatustlik tegevus lastele ja milliseid vajalikke kohendusi tuleks teha.

Laste vastused võimaldasid hinnata tegevuse pikkust ja arusaadavust. Samuti sooviti teada laste arvamust ja ideid, kuidas õppevahendit lastele veelgi meeldivamaks muuta.

Töö autor pidas uurimuse läbiviimise ajal ka uurijapäevikut. Uurijapäevik võimaldas uurijal koguda andmeid väärtuskasvatuse õppetegevuse läbiviimisest, intervjuu kulgemisest ja kohandustest, mis uurimuse käigus läbi viidi. Päeviku pidamine aitas tuvastada nõrgad kohad planeeritud õppetegevuses, millesse hiljem viidi sisse parandused. Näidis uurijapäevikust on esitatud Lisas 3.

Protseduur

Andmete kogumiseks küsis töö autor luba lasteaia direktorilt ja lastevanematelt. Selleks koostati kirjalik avaldus, kuhu paluti lastevanematel allkirjaga tõendada, et nad lubavad oma lapsel uuringus osaleda. Töö autor kogus kirjalikule avaldusele vanemate nõusolekut tõendavaid allkirju 10. aprillist kuni 3. maini 2018. Töö autor viis läbi pilootuuringu 26. aprill 2018 ning uuringu 27. aprillil ja 4. mail hommikuringi vormis, mille käigus koguti lastepoolseid arvamusi ja vastuseid. Uuring viidi läbi kahel erineval päeval, kuna töö autor ei saanud esimeseks planeeritud uuringupäevaks vajalikku arvu lapsi kokku. Esimesel päeval intervjueriti 4 last: 3 tüdrukut ja 1 poissi, teisel korral intervjueriti samuti 4 last: 3 poissi ja 1 tüdruk.

Hommikuringi tegevuskonspekti (Vt Lisa 2) koostades kasutas töö autor „Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus“ (Kulderknup, 2009) raamatut ning loomamuinasjuttu „Väike Panda otsib sõpra“ (Bertholet, 2014), mis on väljatoodud Lisas 5. Kogu tegevus lindistati diktofoniga, et töö autor saaks analüüsida enda tegevust ja uuritavate vastuseid. Eelnevalt valiti rühmaõpetaja abiga välja lapsed, kes olid rühmas 6-aastased ning kelle vanema käest tuli küsida luba. Tegevus viidi läbi 6-aastaste lastega, kelle vanemad andsid loa. Lapsed, kes ei osalenud uuringus viibisid oma rühmaõpetajaga teises rühma toas, kus parasjagu toimus neil matemaatiline õppetegevus. Uuri ja lapsed viibisid sama rühma mängutoas, mis oli uksega eraldatud teisest rühma ruumist.

27. aprillil ja 4. mail 2018 viidi läbi hommikuring, kus käesoleva töö autor jutustas loomamuinasjuttu, mis kestis 7 minutit. Gruppiintervjuud viidi läbi väikeses rühmas. Väikeses rühmas on sobiv hinnata uuritavate suhtumist ja tutvustatavast teemast arusaamist (Virkus, 2016). Seejärel arutleti lastega kuulnud muinasjutu üle. Arutluse käigus küsiti küsimusi, mis on välja toodud Lisas 1, gruppiintervjuu all olevad küsimused. Kui sooviti teada saada, kuidas

lastele muinasjutt meeldis, paluti neil näidata punast ringi, kui muinasjutt ei meeldinud ning rohelist ringi, kui muinasjutt meeldis.

Pärast seda mängiti mängu, et kinnistada sõpruse väärtust. Mäng koosnes kuuest numbritega tähistatud punktist, lapsed veeretasid täringut ja vastavalt veeretatud numbrile, otsisid lapsed üles selle punkti. Iga punkti juures oli ülesanne, mille lapsed pidid koos sooritama. Hommikuringi lõpetuseks ehk kinnistavaks osaks, paluti igal lapsel joonistada pilt, mille ta sai hiljem sõbrale kinkida. Töö autor teavitas lapsi, et ta tuleb igaühe juurde ja küsib nende käest küsimusi (Vt Lisa 1, individuaalse intervjuu küsimused) ehk viis läbi poolstruktureeritud intervjuu. Kui lapsed joonistasid, käis autor iga lapse juures eraldi ja intervjueris teda, kõik teised lapsed, kellega eelnevalt tegevus läbi viidi, viibisid samal ajal samas ruumis ning olid tegevuses oma pildi joonistamisega. Intervjueerimisel peegeldati laste küsimusi ja neile anti piisavalt aega vastamiseks (Männamaa, 2008). Tegevus kestis kokku 45 minutit ja seda nii mõlemal päeval, kui uurimus läbi viidi.

Uuringu käigus lastega läbi viidud intervjuud transkribeeriti, kaasa arvatud pilootuuringu intervjuu. Selleks kasutas töö autor internetipõhist programmi *otranscribe*. Väljavõtte transkriptsioonist on Lisas 4. Kogu õppetegevus lindistati diktofoniga, mis võimaldas transkribeerimist. Eelnevalt teavitati lapsevanemaid ja uuringus osalejaid, et kogu tegevus lindistatakse diktofoniga.

Andmete analüüsimine

Bakalaureusetöö andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivset sisuanalüüsi rakendatakse tekstiandmete sisu tõlgendamiseks (Laherand, 2008). Induktiivse analüüsimeetodi kaudu tuuakse esile uurimuses osalejate mõtteid ja arvamusi. Et paremini mõista teksti, millele teostatakse kvalitatiivne sisuanalüüs, tuleb jagada see osadeks ehk koodideks. Induktiivselt analüüsitud andmetest lähtutakse töö kirjutamisel. (Kalmus, Linno, Masso, 2015). Seejärel andmed kodeeritakse ehk tekstiosad, mis on sarnase tähendusega koondatakse vastava kategooria alla (Virkus, 2016). Järgnevalt kirjeldab töö autor lühidalt, kuidas andmeid analüüsiti.

Esmalt transkribeeris töö autor diktofoniga lindistatud intervjuu osad. Transkribeerimiseks kasutati internetipõhist programmi *otranscribe*. Helisalvestis kopeeriti arvutisse ja seejärel lisati eelnevalt nimetatud transkribeerimisprogrammi. *Otranscribe*

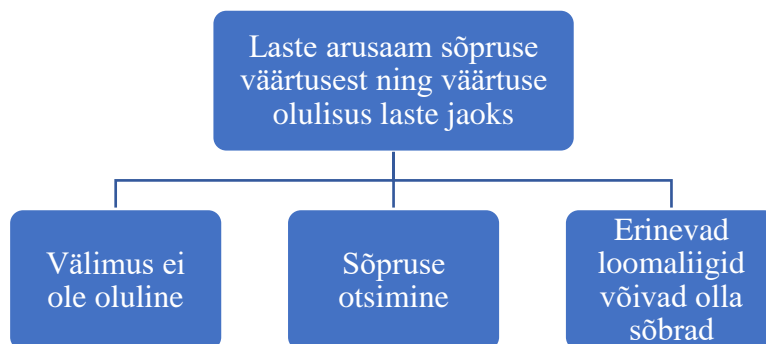
võimaldas muuta helisalvestise kiirust, mis muutis transkribeerimise mugavaks. Helifaili kuulati üle kolm korda. Esimesel korral, et kogu intervjuu kirja panna, teisel korral tuvastati lüngad ja kolmandal korral kontrolliti vigu ja muudeti intervjuueeritavate nimed. Helisalvestise transkribeerimiseks kulus autoril 5 tundi ja kogupikkuseks saadi 5 lehekülge transkriptsioone.

Autor kirjutas paralleelselt uurimuse ajal ka uurijapäevikut. Päevik andis ülevaate uurija tegutsemisest ja mõtetest. Uurija pani sinna kirja oma tähelepanekud, mõtestas neid ja püüdis edasises tegevuses lähtuda ülestähendatud kogemustest, et oma tegevust kontrollida ja edasist uurimisprotsessi täiustada.

Järgmine etapp oli andmete kodeerimine, milleks töö autor kasutas andmetöötlusprogrammi nimega MAXQDA. Programmi sisestati transkribeeritud tekst ja seejärel otsiti välja tähenduslikud üksused. Sarnaste omadustega mõtted ja/või sõnad märgistati ühe kindla koodiga. Esialgsel kodeerimisel sai töö autor 29 koodi, korduskodeerimisel nende arv ei muutunud, täpsustati mõne koodi sõnastust. Kodeerimisel on soovitatud kasutada kaaskodeerija abi, et tõsta tulemuste reliaablust (Klenke, 2008). Algselt kodeeriti intervjuu tulemused eraldi. Hiljem töö autor ja kaaskodeerija võrdlesid oma tulemusi ning ühise arutelu ja analüüsi tulemusena saadi ühised tulemused (Vt Lisa 6).

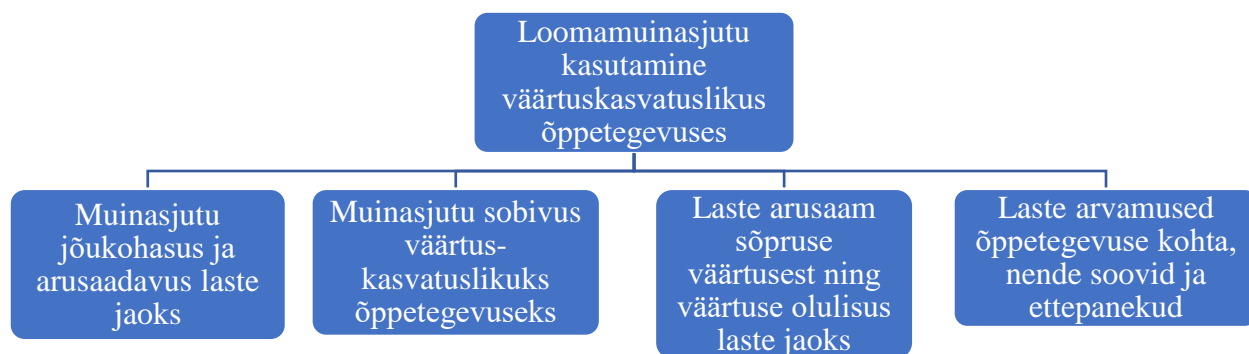
Kodeerimisele järgnes kategoriseerimine. Samade koodidega osadest moodustati alakategooriad. Joonisel 1 on näitena ära toodud koodid ja üks alakategooria.

Joonis 1. Näidis alakategooriate moodustamisest.

Kui alakategooriad olid moodustatud, loodi 4 põhikategooriat. Põhikategooriad moodustati lähtudes uurimisküsimustest, vastavalt sellele liigitati alakategooriad põhikategooriatesse, mida näitlikustab joonis 2.

Joonis 2 Näidis põhikategooriate moodustamisest.

Nende nelja peakategooria alusel esitab töö autor järgnevalt uurimistöö tulemused. Näitlikustamiseks ja tulemuste kinnitamiseks kasutab töö autor tsitaate poolstruktureeritud intervjuudest. Tsitaate on vähesel määral korrigeeritud ja järjestikuseid sõna kordused on parandatud. Tsitaadid on välja toodud kursiivis ja poolikute tsitaatide puhul on kasutatud välja jäetud osa kohta vastavalt märgistust /.../.

Tulemused

Töö eesmärgiks on koostada väärtuskasvatlik õppetegevus loomamuinasjutus edastatava väärtuste põhjal ja uurida 6-aastaste laste arvamusi muinasjutu kaudu õpetavate väärtuste kohta. Andmeid analüüsides tekkis neli põhikategooriat:

1. Muinasjutu jõukohasus ja arusaadavus laste jaoks
2. Muinasjutu sobivus väärtus-kasvatlikuks õppetegevuseks
3. Laste arusaam sõpruse väärtusest ning väärtuse olulisus laste jaoks
4. Laste arvamused õppetegevuse kohta, nende soovid ja ettepanekud

Järgnevalt esitatakse tulemused põhikategooriate kaupa.

1. Muinasjutu jõukohasus ja arusaadavus laste jaoks

Kontrollimaks, kas lapsed said loetud muinasjutu tekstist ja edastatavast mõttest aru, esitati vahetult pärast muinasjutu ette lugemist lastele küsimused, mis puudutasid teksti sisu ja seda edastatavat mõtet. Mitmed vastajad vastasid koheselt, millest kuuldud muinasjutt rääkis ja mõned lapsed hakkasid kuuldud sisu ümber jutustama.

(P): Pandast, kes otsis sõpra.

(T): Et panda ja karu võivad olla väga head sõbrad.

(PII): Ma võin sulle kõik lugu jutustada /.../ Lii mõtles, et valab end kakaoga üle ja siis läheb selle pruunikaru juurde, et mängida temaga.

Tähelepanelikult kuulates saab kuulaja vastata küsimusele, miks mõni tegelane teatud otsused vastu võtab ja käitub nii, nagu ta käitub. Ette loetud tekstis tegi pandakaru mõjuval ja selgel põhjusel end kakaoga kokku. Mitmed vastajad mõistsid, miks pandakaru end kakaoga kokku tegi.

(TIV): Et temaga sõbraks saada.

(PI): Sellepärast, et ta tahtis pruunikaru moodi välja näha, et see temaga mängiks.

(P): Sellepärast, et karud ei näe nii hästi.

(TIV): Sellepärast, et karu on pruun.

Muinasjutuga on soovitud edasi anda sõpruse, aga ka headuse väärtust, mis tulebki selles uurimuses välja. Töö autor palus lastel vastata, kas panda ja pruunkaru olid sõbrad või vaenlased, et uurida, kas laps oskab eristada vastanduvaid omadusi. Kõik lapsed vastasid, et panda ja karu olid sõbrad ja mõistsid teksti põhjal nende suhet. Kuid teine osa sellest küsimusest pani lapsed mõtlema, miks pandakaru arvas, et pruunkaru ei soovinud tema sõber olla. Jutustuse algul pruunkaru ei märganud pandakaru oma halva nägemise tõttu ja panda tundis end halvasti. Muinasjutu lõpus selgitas pruunkaru, miks ta algul ei näinud pandakaru ja lohutas, et ta ei pea temamoodi välja nägema. Laste käest küsiti, miks pandakaru arvas, et pruunkaru teda algul tähele ei pannud ning ainult kaks last kaheksast oskasid vastata, et probleem oli pandakaru välimuses. Teised lapsed kasutasid karu põhjendust muinasjutu lõpust, mis ei anna tegelikku põhjendust pandakaru arvamusele.

(PIII): Sellepärast, et karud ei näe nii hästi.

(PIV): Sellepärast, et karu ei näinud, et ta tahab temaga sõber olla.

(T): Sellepärast, et pruunkaru ei teinud temast välja.

2. Muinasjutu sobivus väärtus-kasvatuseks õppetegevuseks

Muinasjutu sobivuse selgitamiseks küsiti laste käest, kas muinasjutt neile meeldis või mitte. Lastele anti valida punase ja roheline ringi vahel. Punane ring tuli tõsta siis, kui muinasjutt ei meeldi ja roheline siis, kui muinasjutt meeldib. Kõik lapsed valisid roheline

ringi, et muinasjutt meeldis. Hiljem vastasid kõik lapsed, et muinasjutt ei olnud liiga pikk. Nad kuulasid muinasjuttu huviga ega mõelnud millelegi muule, mis intervjuu vastuseid analüüsid välja tuli. Kuid selles ei saa täiesti kindel olla, kuna laps võis ka vastata vastavalt sellele, mida ta pidas õigeks vastuseks.

Kui lastelt täiendavalt uuriti, miks neile muinasjutt meeldis, saadi erinevaid vastuseid. Mõned vastused lähtusid muinasjutus edastatavast väärtusest ja mõned vastused kirjeldasid laste mõtteid.

(P): ... sellepärast, et see rääkis sõprusest.

(T): ... see oli nii äge.

(TII):... mm ma ei tea...

Kõik lapsed ei osanud töö autorile vastata, millised muinasjutud neile. Üks poisslaps pidas Harry Potterit oma lemmikuks, ühele tüdrukule meeldis Punamütsike. Üks laps vastas, et kõik muinasjutud meeldivad ja ta ei oska nende vahel valida.

(T): Ma ei tea, mul on palju lemmikuid. Mulle meeldivad tegelikult kõik.

(TIV): Punamütsike.

(P): Kana ka armub.

III Laste arusaam sõpruse väärtusest ning väärtuse olulisus laste jaoks

Kõik lapsed ütlesid, et nad mängivad meelsasti sõpradega. Lapsed teadsid, et sõpradega tuleb olla viisakas ja sõbralik, vähemalt nõustuti intervjuerija väitega, et niimoodi tuleb sõbraga käituda. Kui laste käest küsiti, mida neile kõige rohkem meeldib sõbraga teha, siis sai intervjuerija mitmel korral üllatava vastuse, et neile meeldib sõbraga juttu ajada. Mitmed lapsed vastasid, et neile meeldib koos sõbraga õues mängida ja ka sõpra külla kustuda.

(TIII): Näiteks, et ta tuleks mulle külla. Teisipäeval käis.

(T): Õues meeldis mängida valget daami.../

(P): Rääkida.

(PIII): Mängida heeringas, heeringas 1,2,3.

Kõik lapsed pidasid sõbra omamist tähtsaks. Nad vastasid jaatavalt küsimusele, kas nad peavad sõpra kalliks ja tähtsaks.

Lastel paluti võrrelda, kas tahavad olla head või halvad sõbrad ja seejärel oma vastust põhjendada. Kõik lapsed tahtsid olla head sõbrad. Põhjendused, miks nad tahavad olla head, olid sarnased: et ka sõbrad oleksid nende vastu head ja mängiksid nendega.

(P): Et sul kelleagi mängida oleks.

(T): Näiteks selleks, et kui sul on mingi häda, siis saab sõber sind aidata.

(TI): Sellepärast, et siis on teised ka head.

(TII): Sellepärast, et kui ma halb oleksin, siis ta ei teeks must välja.../

(TIV): Sellepärast, et muidu mul ei ole kellegagi mängida ja ma olen siis ükski ja siis teised on ka siis ükski.

IV Laste arvamused õppetegevuse kohta, nende soovid ja ettepanekud

Õppematerjali laste jaoks huvitavamaks muutmiseks uuriti, milliseid mängu lapsed sooviksid veel mängida. Mitmed lapsed ei osanud kohe nimetada meelistegevusi, mida väärtuskasvatuse õppetegevusele juurde lisada, kuid kolm last lisasid, et soovivad mängida õues ja üks laps mainis, et soovib meisterdada.

(TII): Ma oleks soovinud et /.../ näiteks, et sa oleks teinud Coca pudelist Punamütsikese ja et meie oleks ka meisterdanud.

(PII): Kulli tahaks.

(PIII): Kodus basseinis mängida.

(TIV): Suhkrutoosi, see on veidikene jooksumäng.../ Või siis naermise mängu.../

Kui küsiti väärtuskasvatuse õppetegevuse meeldivuse ja sobivuse kohta, vastas kaheksast lapsest üks, kõige noorem, et tegevus oli tema jaoks piisavalt pikk ja ta ei soovi rohkem mängida. Teised lapsed leidsid, et tegevus oleks võinud kesta kauem.

(TIII): Ma tahtsin, et neid numbreid oleks sajani, et oleks saanud kaua neid mängida.

Laste arvamus väärtuskasvatuse õppetegevuse raskusastme kohta jagunesid kaheks: viis last vastasid, et see oli lihtne ja kolm last, et see oli keskmine. Uuriti veel, kas lapsed mängiksid sellist mängu veel, siis kaks last vastas eitavalt ja kuus jaatavalt, üks laps

soovis rohkem ülesandeid ja teine laps nõustus uuesti mängima, kui oleksid teistsugused ülesanded. Nimelt pidas laps kallistamist ja pai tegemist piinlikuks.

(P): Jah, kui seal nii piinlikke asju poleks.

(THH): Jaa, 100 tundi.

Arutelu

Bakalaureuse töö eesmärgiks oli koostada loomamuinasjutu põhjal väärtuskasvatuslik õppetegevus, see lastega läbi viia ja uurida 6-aastaste laste arvamusi nii muinasjutu kaudu õpetavate väärtuste kui ka väärtuskasvatusliku õppetegevuse kohta. Läbi viidud uurimuse tulemused kehtivad vaid uuritavate puhul ega ole üldistatavad, ent need pakuvad põgusat ülevaadet laste arvamusest sõpruse ja headuse väärtusest ja väärtuskasvatusliku õppetegevuse meeldivusest. Eesmärgi täitmiseks sõnastati viis uurimisküsimust, millele töö autor sai vastused uurimuse käigus. Valimi moodustas kaheksa 6-aastast õpilast koolieelikute rühmast.

Esimene uurimusküsimusega sooviti teada saada, kuivõrd oli muinasjutt jõukohane, sobiva pikkusega ja arusaadav laste jaoks. Selgus, et lapsed pidasid muinasjutu pikkust sobivaks, nad ei väsinud ära ja suutsid muinasjutu lõpuni kuulata. See ilmnas nii laste vastustes kui ka selles, kuidas nad juttu hoolikalt kuulasid. Laste käest küsiti mitmeid küsimusi, et selgusele jõuda, kas nad said muinasjutu sisust aru. Enamasti oskasid lapsed vastata, millest loomamuinasjutt rääkis ja oskasid nimetada selles edastatavat sõpruse ja ka headuse väärtust. Nagu ka Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) kirjas, peab 6-aastane laps mõistma, mida talle ette loetakse vastavalt kuuldudle kõlbeliselt käituma.

Pärast muinasjutu lugemist lastega vesteldes ilmnas, et muinasjutt meeldis neile, sest nad tundsid ära teema, millest see rääkis ja teadsid selle tegelasi. Lapsed said koheselt muinasjutuga tekkinud emotsioone ja mõtteid õpetajaga jagada. See seostub teiste uurijate mõtetega, kes väidavad, et muinasjutte lugedes tuleb leida ka aega lastega vestlemiseks. Arutledes kuuldud muinasjutu üle kinnistuvad muinasjutus edastatavad väärtused rohkem ja aitavad lapsel seesmiselt muinasjuttu endale selgeks teha (Bettelheim, 2007). Muinasjutt toidab lapse fantaasiat ja rikastab tema meeli (Streit, 1992).

Teise uurimusküsimusega, soovis töö autor teada saada, kas muinasjutt on kaasahaarav ja laste jaoks huvitav. Tegevust läbi viies nägi töö autor, kuidas lapsed kuulasid ja mõtlesid kaasa. Paljud lapsed olid võimelised muinasjutu sisu ümber jutustama, mis samuti näitab, et

nad olid hoolikalt kuulanud. Hiljem lapsi intervjuerides selgus laste vastustest, et muinasjutt haaras neid ja nad kuulasid seda huviga ega mõelnud millelegi muule. Ka Mürsepp (2003) kirjutab, et 6-aastane laps on muinasjutukeskne ning seostab maagiat realismiga. Mitmed uurijad on läbi viinud tegevusi muinasjutu toel, et paranda laste sotsiaalsed oskusi ja väärtuskasvatust praktiseerida (Ansi, 2014; Collard & Guled, 2015; Jermonkin, 2015). Kui töö autor soovis teada, kas lastele muinasjutt meeldis, vastasid kõik lapsed üksmeelselt jaatavalt. Mõni laps tõi meeldimise põhjuseks väärtuse sõprus. Seega võib järeldada, et nendele lastele meeldis muinasjuttu kuulata ja edaspidi saab kasutada õppetöös erinevaid muinasjutte väärtuste kujundamiseks.

Kolmanda uurimusküsimusena sooviti välja selgitada, kuidas saavad lapsed aru väärtustest, mida neile loomamuinasjutu ja tegevuste kaudu edastatakse. Pärast jutustuse lugemist, uuriti lastelt, millest muinasjutt rääkis ja mitmed lapsed oskasid vastata, et sõprusest. Uurimuse käigus selgus, et lapsed käituvad oma sõpradega viisakalt ja sõbralikult. Sõpru peeti tähtsaks ja kalliks. M. Mitt (2012) „Väärtuskasvatuse varamu“ raamatust kasutatud ülesanded olid tõhusad ka nende laste puhul. Lapsed sooritasid kõik neile antud ülesanded, tegid koostööd ja seega arendasid tegutsemise käigus ka ise sõbrasuhteid.

Saat ja Tropp (2008) on kirjutanud, et sõprus eelkooli eas põhineb eelkõige koostööl ja mängimisel. Ka selle uurimuse tulemustest võib välja lugeda, et kõik lapsed soovisid olla head sõbrad. Sõpruse väärtusele lisasid lapsed ka headuse väärtuse. Nende põhjendused olid siirad, väites, et kui ise hea olla, on ka teised nende vastu head. Seega jõuti ühiselt universaalsete väärtuste tunnistamiseni. Lapsed mõistavad kõlbelist käitumist, et kui nemad on head sõbrad, siis soovivad ka teised nende vastu head olla. Mitmed lapsed mainisid, et ei soovi olla üksik, mistõttu peavad käituma viisakalt. Seega on õpetajal oluline viia läbi tegevusi, mis aitab lastel sotsialiseeruda ja sõbralikkuse väärtust omandada niimoodi, et laps saab aru talle edastatavast väärtusest.

Neljanda uurimusküsimuse abil soovis töö autor saada lastepoolset hinnangut koostatud väärtuskasvatustlikule õppetegevusele. Laste vastuste põhjal võib töö autor järeldada, et tegevused lastele meeldisid. Lapsed said omavahel suhelda ja koostööd harjutada. See on kooskõlas väitega, et lapsed hindavad mängulisust, see tõstab nende sisemist motivatsiooni (Kikas, Niilo, 2008). Ühe poisi jaoks oli mõni tegevus piinlik, kuid väärtuskasvatustlik õppetegevus tervikuna meeldis. Lapsed soovisid veel sarnaseid tegevusi teha.

Kuigi laste lugemisoskuse tase oli erinev, hindasid lapsed intervjuu vastuste põhjal väärtuskasvatuslikku õppetegevust meeldivaks. Töö autor arvestas laste ealise arenguga, sest eelnevalt uuriti rühmõpetaja käest, kas lapsed lugeda oskavad. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kirjutatud, et laps oskab veerida või lugeda 1-2-silbilisi sõnu. Iga laps sai võimaluse lugeda/veerida kaardil kirjutatud, kui üks jäi hätta, siis teine aitas. Kõik lapsed olid kaasatud ja said õppetegevusega hakkama, mistõttu andsid nad ka sellele positiivse hinnangu.

Viienda uurimisküsimuse eesmärgiks oli saada laste arvamusi, kuidas muuta väärtuskasvatuslikku õppetegevust nende jaoks meeldivamaks. Nüüdisajal peetakse tähtsaks lapse kaasamist õppetöösse, et see oleks lapsekeskne. Andes lapsele vabadus teha lihtsamaid valikuid ja otsuseid, suurendab see laste õpimotivatsiooni ning parandab õpitulemusi (Kala, 2009). Lapsed pakkusid välja mitmeid mänge, mitmel korral pakkusid lapsed välja mängud õues, kus nad saaksid liikuda ja joosta. Edaspidi saab õpetaja väärtuskasvatuslikku tegevusi planeerides arvestada laste poolt välja pakutud tegevustega, et arendada laste ja õpetajavahelist koostööd, mis tagab laste sisemise motivatsiooni toetamise.

Kokkuvõttes leiab töö autor, et uurimustulemused toetavad teadusliku kirjanduse seisukohti, et muinasjutt on sobiv õppevahend väärtuskasvatuse õpetamiseks. Muinasjutt pakub huvi ja on lastele arusaadavas keeles kirjutatud. Nad loovad paralleele muinasjutus kuuldu ja päris eluga, mis aitab kaasa väärtute kinnistamisele. Selleks, et muuta õpetamine laste jaoks veelgi huvitavamaks, tuleb kaasata lapsed õppeprotsessis, kuulata nende arvamusi, pakkuda neile valikuid, näiteks millist muinasjuttu lugeda või milliseid mänge mängida. Sellisel viisil saab õpetaja kaasa aidata lapse sisemisele motivatsioonile ning käsitletud väärtuste kinnistamisele.

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Käesolevas bakalaureusetöös esines ka kitsaskohti ja piiranguid. Üheks piiranguks võib nimetada valimi väiksust, mis oleks üldistuste tegemiseks pidanud olema suurem. Põhjuseks, miks valim väikseks osutus oli lastevanematega koostöö puudumine, mitmed vanemad ei andnud nõusolekut, et nende laps võib uurimuses osaleda. Seetõttu ei olnud võimalik viia tegevust läbi suurema arvu lastega.

Teiseks piiranguks võib pidada autori enda koostatud väärtuskasvatusliku õppetegevuse konspekti. Tegevusi oleks võinud konspektis olla rohkem. Esialgselt oli

konspekti lisatud ka tantsuline tegevus, kuid abiõpetaja puudumisel raskendas see selle läbiviimist. Piiranguks on ka see, et autoril puudus intervjuerimise kogemus ja iseäranis laste intervjuerimise kogemus.

Töö uurimustulemused annavad ülevaate, kuidas lapsed muinasjuttu mõistsid ning millised olid nende arvamused oluliste väärtuste – sõpruse ja headuse kohta. Uurija jaoks oli esimene kord läbi viia väärtuskasvatuslik õppetegevus selle rühma lastega, mis raskendas vähesel määral tegevuse läbiviimist. Suuremate üldistuste tegemiseks tuleks täiendada tegevuskava laste ja kolleegide abiga ning samuti täiendada intervjuu küsimusi. Viimistletud ja täiendatud väärtuskasvatusliku tegevuse puhul saaks seda läbi viia juba suuremate gruppidega. Töö autor sai uue ja väärtusliku kogemuse, kuidas viia läbi kvalitatiivne uuring. Õpetajad võiksid saada tulevikus tulemustest inspiratsiooni ja abi, kuidas väärtuskasvatusliku õppetegevus kaudu käsitleda muinasjutus edastatavaid väärtusi.

TÄNUSÕNAD

Tänan kõiki inimesi, kes olid selle töö valmimisel toeks. Samuti tänan lasteaia direktorit, sealseid õpetajaid ja õpilasi, tänu kellele oli küsitluse läbiviimine võimalik. Viimasena edastan suured tänusõnad oma juhendajale.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Ansi, M. (2014). 5-7 aastaste laste väärtuskasvatus Eesti loomamuinasjuttude toel. Bakalaureusetöö. Tallinna ülikooli pedagoogiline seminar. Tallinn
- Atlas, N. (2017). Flannery O'Connor Quotes on Writing and Literature. Külastatud aadressil: <https://www.literaryladiesguide.com/author-quotes/flannery-oconnor-quotes-writing-literature/>
- Bertholet, C. & Merilain K. (Toim.). (2014). Väike panda otsib sõpra. Tallinn: Kirjastus TEA
- Bettelheim, B., & Krips, H. (Toim.). (2007). Muinasjuttude võlujõud. Tartu: AS Atlex
- Brotherus, A., Hytönen, J., Krokfors, L., (2001). Õpetamise alused. A. Vikat., P. Vikat, (Toim.), *Esi- ja algõpetuse didaktika* (Lk 65-79). Tallinn: TPÜ kirjastus.
- Collard, H., Guled, N. (2015). Supporting Social Development in Three to Six Year Olds Using Fairytale Gym. Külastatud aadressil: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/92749/Collard_Guled_Thesis_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Eyre, L., Eyre, R. & Viil, T., Lilles-Heinsar, L., Lõuk, K. (Toim.). (2014). Kuidas oma lastele väärtusi õpetada. Tartu: AS pakett trükikoda
- Garbarino, S., Holland J. (2009). Quantitative and Qualitative Methods in Impact Evaluation and Measuring Results. Külastatud aadressil: <http://gsdrc.org/publications/quantitative-and-qualitative-methods-in-impact-evaluation-and-measuring-results-3/>
- Goshn, I. K. (2000). Four Good Reasons to use Literature in the Primary School ELT. Külastatud aadressil: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.476.2159&rep=rep1&type=pdf>
- Guroian V. (1996). Awakening the Moral Imagination: Teaching Virtues Through Fairy Tales. Külastatud aadressil: <http://www.catholiceducation.org/en/culture/art/awakening-the-moral-imagination-teaching-virtues-through-fairy-tales.html>
- Harro-Loit, H., Kello, K., Lepik, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/intervjuu>

- Veronika Heinsoo, V. (2013). Abimaterjal lasteaiaõpetajale väärtuste käsitlemiseks 6–7-aastaste lastega. Bakalaureusetöö. Tartu ülikool sotsiaal- ja haridusteaduskond. Haridusteaduste instituut Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava. Tartu
- Jermoškin, S., (2015). Õpilaste arvamused väärtustest ühe muinasjutu näitel. Bakalaureusetöö. Tartu: Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Haridusteaduste instituut. Humanitaar- ja sotsiaallainete õpetamine põhikoolis
- Jung, N., Harro-Loit, H., Sutrop, M. (s.a.). Väärtused ja väärtuskasvatus. Külastatud aadressil: <http://www.eetika.ee/et/haridus/moraalikasvatus/juhtum/687735>
- Järv, R. (2005). Muinasjutt. M. Hiemäe, (Toim.). *Regivärsist netinaljadeni: sissejuhatus rahvaluulesse*. (Lk 49-60). Tallinn: Koolibri,
- Kalimulina, E. (s.a.). Tegevuste integratsioon kui lapsest lähtuva õpikäsituspraktiline rakendamisvõimalus koolieelses lasteasutuses. Külastatud aadressil: https://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/www_ut/kogumik_alusharidus.pdf
- Kalmus, V., Linno, M., Masso, A. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Keller-Hamela, M. (s.a.). The Child Interview. Practice Guidelines. Külastatud aadressil: <http://canee.net/files/The%20Child%20Interview.%20Practice%20Guidelines.pdf>
- Kikas, E. (2008). Õppimise erinevad viisid. Õppimise protsess. Teadmiste areng. Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kikas, E., Niilo, A. (2008). Mäng. E. Kikas (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (Lk 120-136). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152*. Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Kala, H. (2009). Uuendatud riiklik õppekava. E. Kulderknup, (Toim.). *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. (Lk 5-15). Tartu: Kirjastus Studium
- Klenke, K. (2008). Qualitative research in the study of leadership. Külastatud aadressil: https://books.google.ee/books?id=bvTY7TvU3sEC&printsec=frontcover&hl=et&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Kulderknup, E. (2009). Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus. Tartu: Kirjastus Studium

- Kumberg, K. (2009). Muinasjutt on (eesti) lastekirjanduse aluspõhi. *Lastekirjandus*.
Külastatud aadressil:
http://www.estonica.org/et/Lastekirjandus/Muinasjutt_on_eesti_lastekirjanduse_alusp%C3%B5hi/
- Kuurme, T., Veisson, A. (2014). Ülevaade väärtustest, väärtuskasvatusest ja moraalist. (Toim.) N. Jung, L. Lilles. *Väärtuskasvatus lasteaia*. (Lk 9-27). Tartu: AS Pakett trükikoda.
- Kraav, I. (2013). Õpetaja väärtuskasvatjana. G. Kangilaski, M.-L. Parder, T. Pisuke-Roos, (Toim.) *Väärtuspõhine kool*. (Lk 282-296). Tartu: AS Pakett trükikoda.
- Kõõra, K. (2012). Koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevanemate arusaamad väärtuskasvatusest. Bakalaureusetöö. Tartu: Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Haridusteaduste instituut. Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava.
- Lepin, M. (2012). Fairy Tales in Teaching English Language Skills and Values in School Stage II. Bakalaureusetöö. Tartu: Sotsiaal- ja haridusteaduskond Haridusteaduste instituut. Õppekava kasvatusteadus
- Linnas, M., Metspalu, A., Niiberg, T. (2009). Muinasjutt lapse arendaja ning lohutajana. Külastatud aadressil: https://www.atlex.ee/pdf/muinasjutt_lapse.pdf
- Lääts, H. (2014). Lasteraamatute kasutamine laste üldoskuste arendamisel kahe Põltsamaa lasteaia näitel. Bakalaureusetöö. Tartu: Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Haridusteaduste instituut. Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava.
- Maandi, E. & Pilli, E. (1998). Eesti noorte eetilistest väärtustest. J. Mikk, (toim). *Väärtuskasvatus: artiklite kogumik*. (Lk 19-20). Tartu: Tartu Ülikool.
- Mitt, M. & Mehide, I. (Toim.). (2012). "Väärtuskasvatus tarkuste hoidise abil", Kirjastus: Elamuskoolitus OÜ.
- Männamaa, M. (2008). Intervjuu. E. Kikas (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (Lk 158-181). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Mürsepp, M. (2010). Väärtuste kujundamine keele ja kõne õpetamise ja lastekirjanduse kaudu. N. Jung, L. Lilles. (Toim.) *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaia*. (Lk 27-43). Tartu: AS Pakett trükikoda.

- Müürsepp, M. (2003). Lastekirjandus - müüt, pilt, lugu, laps : lastekirjanduse teooria ja ajaloo küsimusi. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus.
- Pajus, K., Voolaid, H., (2013). Õppetunni läbiviimise metoodika ja õppetunni analüüs. Külastatud aadressil:
https://www.hm.ee/sites/default/files/oppetunni_labiviimise_metoodika.pdf
- Peterson, T., Suur, S., Õun, T. (2010). Väärtused lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuses. N. Jung, L. Lilles. (Toim.) *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (Lk 87-99). Tartu: AS Pakett trükikoda.
- Pöder, M., Sutrop, M., Valk, P., (2009). Pööre teadmiste keskselt koolilt väärtuskesksele koolile. L. Lilles, T. Pisuke. (Toim). *Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik*. (Lk 7-21). Tartu: AS Pakett trükikoda
- Silveira Silva, R., (2012). Fairy tales and moral values: a corpus-based approach Contos de fadas e valores morais: um estudo baseado em corpus. Külastatud aadressil:
<http://revistaseletronicas.pucrs.br/ojs/index.php/belt/article/view/10326/8304>
- Schade, A., (2015). Pilot Testing: Getting It Right (Before) the First Time. Külastatud aadressil: <https://www.nngroup.com/articles/pilot-testing/>
- Schihalejev, O., (2011). Mis on väärtused ja väärtuskasvatus. K. Velbaum, M.-L. Parder, L. Lilles-Heinsar. (Toim.). *Väärtuskasvatus õpetajakoolituses*. (Lk 13-33)Tartu: Tartu ülikooli kirjastus.
- Streit, J. (1992). Muinasjutt lapse elus. Tallinn: Eesti Antroposoofilise Seltsi kirjastusgrupp
- Sutrop, M., (2009). Väärtused ja haridus ühiskondlikus kontekstis. T. Pisuke, (Toim). *Väärtused ja väärtuskasvatus*. (Lk 50-67). Tartu: AS Pakett trükikoda
- Zipes, J., (2008). Why Fairy Tales stick. The Evolution and Relevance of a Genre. Külastatud aadressil: <https://www.taylorfrancis.com/books/9781135204358>
- Taimalu, M., (1998). Koolieeliku hirmudesse suhtumine tema turvalisuse tagamisel. J. Mikk (Toim.) *Väärtuskasvatus*. Põltsamaa: AS VALI trükikoda.
- Talts, L., & (1999). Kasvatusväärtused 2.klassi emakeelelugemikes. J. Mikk, (Toim.). *Väärtuskasvatus õppekirjanduses*. Põltsamaa: OÜ Vali Press trükikoda

Kuurme, T., Veisson, A., (2014). Ülevaade väärtustest, väärtuskasvatusest ja moraalist.

N. Jung, L. Lilles, (Toim.) *Väärtuskasvatus lasteaias*. (Lk 9-27). Tartu: AS Pakett trükikoda.

Vinter, K., (2010). Meedia väärtuste kujundajana. N. Jung, L. Niles, (Toim.). Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias. (Lk 145-162). Tartu: AS Pakett trükikoda

Virkus, S., (2016). Intervjuu, vaatlus ja analüüs. Külastatud aadressil:

https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_erivormid_3.html

Õunapuu, L., (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Külastatud aadressil:http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?seq

Kyronlampi-Kylmanen, T., Maatta, K., (2010). Using children as research subjects: How to interview a child aged 5 to 7 years. Külastatud aadressil:

http://www.academicjournals.org/article/article1379666282_Taina%20and%20M%C3%A4%C3%A4tt%C3%A4.pdf

Hallap, Padrik, (2009). Valdkond „Keel ja kõne“. E. Kulderknup, (Toim.). *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. (Lk 26-43). Tartu: kirjastus Studium

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Grupiintervjuu küsimused

1. Kas sulle meeldis muinasjutt, mida ma sulle lugesin? Kui sulle meeldis, näita mulle rohelist ringi, kui ei meeldinud, siis näita punast ringi.

Lisaküsimused: Miks sulle see meeldis/ ei meeldinud? Mis eriti meeldis?

2. Kas sa oskad mulle öelda, miks Panda end kakaoga kokku tegi?
3. Pandakaru arvas, et Pruunkaru ei tahtnud tema sõber olla. Miks sinu arvates Pandakaru niimoodi arvas?
4. Mis sa arvad, kas pandakaru ja pruunkaru olid sõbrad või vaenlased?

Individuaalse intervjuu küsimused

I Küsimused muinasjutu kohta.

1. Kas sa väsisid ära, kui ma sulle muinasjuttu lugesin?
 - a. Kas muinasjutt oli liiga pikk? Kas sa suutsid lõpuni kuulata? Kas sa kuulasid kogu aeg huviga või mõtlesid millelegi muule?
2. Mis sulle kõige paremini meelde jäi muinasjutust?
 - a. Milline tegelane oli tore?
 - b. Kas sa tahaksid ka kellegi sarnane olla või oledki? Millist muinasjuttu sa sooviksid veel kuulata?

II Küsimused väärtuste kohta

1. Kas sulle meeldib sõpradega mängida? Kas sa käitud viisakalt ja sõbralikult, kui kellegi teisega mängid?
2. Mida sulle meeldib koos sõbraga teha?
5. Kas sul on palju sõpru?
6. Kas sõber on sulle tähtis ja kallis?

7. Mis sa arvad, kas sa tahad olla hea sõber või halb sõber? Miks sa tahad olla... sõber?
8. Miks on tähtis see, et sul on sõber?

III Küsimused väärtuskasvatuseliku õppetegevuse kohta

1. Kas sa tahaksid veel selliseid mängu sõbraga mängida?
2. Kas sa oleksid tahtnud kauem mängida?
3. Kas mäng oli sinu jaoks lihtne või raske?
4. Milliseid mängu soovid sa veel mängida?

Lisa 2. Tegevuskonspekt

TEGEVUSKONSPEKT

Tegevuse teema: Ole minu sõber!

Valdkond/valdkonnad: keel ja kõne, mina ja keskkond ja kunst, matemaatika

Laste vanus : 6a

Kuupäev: 27.04.2018

Õppijate arv: 8

Konspekti koostaja: Helena Falilejev

Tegevuse eesmärgid: laps tutvub sõpruse väärtusega, laps harjutab asjade jagamist, laps harjutab oma arvamuse avaldamist.

Laste eelteadmised ja oskused: teab, kes on sõber

Eelnevalt vajalikud tegevused õpetajale: jutustus „ Väike panda otsib sõpra“, meisterdatud karud, kakao, täringud, kirjutada valmis ülesanded kaartidele

Eelnevalt vajalikud oskused/teadmised õpilasele: laps oskab eristada halba ja head, tunneb tähti, oskab veerida lihtsamaid sõnu, on harjutanud täiskasvanu kuulamist, teab, milline näeb välja karu ja pandakaru ning nende erinevusi.

Tegevuseks vajalikud materjalid, vahendid, tarkvara ja veebiaadressid: „Väike panda otsib sõpra“, meisterdatud karud, ülesanded, täringud, numbritega kaardid

Tegevuse osad, struktuuri elemendid	Tegevuste kestus (ca minutites)	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	Põhjendused, mida mingi tegevusega saavutada tahetakse.
I Ettevalmistus põhiosaks * tähelepanu haaramine * eesmärgi teatamine * eelnevalt õpitu kordamine/vajaminevate teadmiste aktiveerimine	3 minutit	Kutsun lapsed enda juurde. Tere hommikust, lapsed! Milline ilm täna on? Mis päev täna on? Kas sa tead, mis kuupäev täna on? Ma loen sulle ühe loomamuinasjutu. Kas sa tead, mis loomamuinasjutt on?	Lapsed liiguvad õpetaja juurde Tere hommikust! Lapsed vastavad õpetaja küsimustele. Lapsed pakuvad, mis on loomamuinasjutt.	Rutiin, tekitab turvatunde. Tutvustan ennast, et lastega side/usaldus luua.

		<p>Õige, loomamuinasjutus on tegelasteks loomad.</p> <p>Muinasjutus, mida ma sulle loen, on tegelasteks pandakaru ja pruunkaru.</p> <p>Kas sa oskad mulle kirjeldada, milline näeb välja pruunkaru?</p> <p>Aga pandakaru?</p> <p>Väga hästi. Oskad a mulle nimetada pandakaru ja pruunkaru erinevusi?</p> <p>Mis sa arvad, kas pandakaru ja pruunkaru võiksid olla sõbrad?</p> <p>Muidugi võivad!</p>	<p>Lapsed püüavad meenutada, milline on pruunkaru, kirjeldavad.</p> <p>Lapsed püüavad pandakaru kirjeldada.</p> <p>Lapsed vastavad, kas nad võivad olla sõbrad.</p>	Tutvustan mõistet loomamuinasjutt
<p>II Põhiosa</p> <p>* peab tagama õpetusliku eesmärgi täitumise</p>	20minu tt	<p>Ma loen sulle nüüd ühe loomamuinasjutu.</p> <p>Oled sa varem seda lugu kuulnud?</p> <p>Loen lastele loo „Väike panda otsib sõpra“</p> <p>Kuid enne, kui lugema hakkan, annan sulle ülesande. Mõttele, millest see muinasjutt räägib. Kui olen loo jutustamise lõpetanud, siis küsin sinu käest vastust.</p> <p>Nii, kuula hoolega ja mõtle.</p> <p>(loetlen erinevaid karu tunnuseid, kordame üle näo osad ja värvuse ning käppade arvu.)</p> <p>(Kasutan mängukarusid, et muuta lugemine teatraalsemaks.)</p>	<p>Laps, kes on varem raamatut lugenud või kuulnud, vastab jaatavalt.</p> <p>Lapsed harjutavad kuulamist.</p> <p>Pandakaru otsis sõpra, välimus ei loe, panda otsis sõpra ja et panda ja karu</p>	<p>Lapsed harjutavad kuulamist.</p> <p>Lapsed harjutavad küsimustele vastamist.</p>

		<p>Nii, ma loodan, et kuulased tähelepanelikult.</p> <p>Millest see muinasjutt rääkis, mis sa arvad?</p> <p>(Kuulan laste vastuseid)</p> <p>1. Kas sulle meeldis muinasjutt, mida ma sulle lugesin? Kui sulle meeldis, näita mulle rohelist ringi, kui ei meeldinud, siis näita punast ringi.</p> <p>(laotan kahte värvi ringid laste ette, et nad saaksid valida kahe variandi vahel)</p> <p>(Jätan meelde, mitu last näitas punast ja mitu rohelist)</p> <p>Lisaküsimused: Miks sulle see meeldis/ ei meeldinud? Mis eriti meeldis?</p> <p>(Kuulan laste arvamusi)</p> <p>Selge, selge.</p> <p>2. Kas sa oskad mulle öelda, miks Panda end kakaoga kokku tegi?</p> <p>3. Pandakaru arvas, et Pruunkaru ei tahtnud tema sõber olla. Miks sinu arvates Pandakaru niimoodi arvas?</p> <p>4. Mis sa arvad, kas pandakaru ja pruunkaru olid sõbrad või vaenlased?</p> <p>Te vastasite nii tublisti!</p>	<p>võivad olla väga head sõbrad.</p> <p>Lapsed vastasid üksmeelselt jah, näitasid rohelist ringi.</p> <p>Sellepärast, et see rääkis sõprusest x2, ei tea ja et see oli nii äge.</p> <p>Et pruunikaru moodi välja näha, et mängida karuga, temaga sõbraks saada, ei ole vastust. Arvab sama mis sõbrad.</p> <p>Kuna ta ei näinud kaugele, sellepärast pruunkaru ei teinud temast välja, ei oska vastata x2.</p> <p>Kõik vastasid sõbrad.</p>	<p>Lapsed harjutavad koostööd ja tutvuvad sõpruse ja headuse väärtusega.</p>
--	--	--	---	--

		<p>Hästi! Istume nüüd uuesti vaibale.</p> <p>Nii, nüüd me hakkame mängima.</p> <p>Kuula hoolega.</p> <p>Te jagate end paaridesse</p> <p>Nii, iga paar saab veeretada täringut. Vaatate, mis number täringult tuleb. Seejärel otsid toast selle numbrikaardi, taga on kirjas mõistatus või tegevus.</p> <p>Kui oled lahendanud mõistatuse või tegevuse ära teinud, tuled ütled mulle ja veretate uuesti täringut.</p> <p>Kui täringul tuleb number, mille olete juba saanud, siis veeretate uuesti, kuni tuleb täiesti uus number ja lähete otsite selle numbri.</p> <p>Siis, kui olete saanud täringult kõik numbrid veeretatud, tulete istute tagasi vaibale.</p>	<p>Lapsed kuulavad õpetaja antud juhiseid.</p> <p>Lapsed, hakkavad täringut veeretama.</p> <p>Lapsed tegutsevad paaris, täidavad ülesandeid.</p>	
<p>III Lõpetav osa</p> <p>* harjutamine, kinnistamine ja/või, rakendamine</p> <p>Tagasiside!</p> <p>* tegevuse kokkuvõte/eesmär</p>	20minu tit	<p>Te olite väga tublid !</p> <p>Mul on lauale valmis pandud värvilised pliidsid ja paber.</p> <p>Lähme istume laua taha.</p> <p>Joonista üks ilus pilt, mille sa kingid pärast sõbrale. Siis on sõber</p>	<p>Lapsed tulevad tagasi vaibale istuma.</p> <p>Lapsed joonistavad.</p>	<p>Kingituse kinkimisega sõbrale kinnistatavad lapsed sõpruse ja headuse väärtust.</p>

gi saavutatuse kontroll		<p>õnnelik, et saab nii ilusa pildi sinu käest.</p> <p>Samal ajal, kui sa joonistad, tulen sinu juurest läbi ja küsin mõned küsimused.</p> <p>(lapsed joonistavad)</p> <p>Oi, kui ilusad pildid on kõigil. On ju ilus pilt!</p> <p>Kui pildi sõbrale ulatad, siis ütle – palun, sõber, see pilt on sulle.</p> <p>Ja sõber tänab teist sõpra, ütleb – aitäh, sõber.</p> <p>Te olite väga tublid!</p>		
<p>Lisad</p> <p>KT, TK, töölehed, lisamaterjalid jne</p>				

Lisa 3. Uurijapäevik

On 9.aprill	<p>Koostasın tãna vanematele lubakũsimise ankeedi. Polnud algul pãris kindel, kuidas seda teha. Kirjutasın mustandi valmis ja lãksın direktori juurde nõu kũsima, et juriidiliselt oleks kõik korrektne.</p> <p>Õhtul tuli direktor, tõi mu kũsitluse ja palus kahte kohta tãiendada.</p>
10.aprill	<p>Lãksın valitud rũhma. Koos õpetajaga olime eelnevalt vãlja valinud lapsed, kelle valisin uuringus osalema. Panin paberilehed laste kappi, et vanemad saaksid selle sealt kãtte.</p>
13.aprill	<p>On juba mitu pãeva mõõdunud, seni olen saanud loa neljalt vanemalt.</p> <p>Tãiendasın oma tegevuskonspekti ja arutasın oma tũõkõhal oleva mentoriga, milliseid tegevusi võiks lastega teha.</p>
22.aprill	<p>Ikka oli luba vaid neljalt vanemalt. Õpetajad lohutasid, et on koolis vaheaeg ja paljud lapsed vanemate õdede ja vendadega kodus.</p> <p>Pũtũan tegevuskonspekti veel nokitseda.</p>
26.aprill	<p>Viisin lãbi pilootuuringu, et leida nõrgad kohad oma konspektis tũles. Jãtsın tũhe tegevuse ära ja lisasin mõned intervjuu kũsimused.</p>
27.aprill	<p>Viisin lãbi esimese uurimustegevuse. Oli huvitav ja samas hirmuãratav. Tegu oli minu jaoks võõra rũhmaga ja oli raske end koheselt kehtestad, sest lastel oli huvitav, et on hoopis uus õpetaja, kes nendega tegeleb.</p>

Lisa 4. Väljavõte transkriptsioonist

(Õ): Kas sa väsisid ära, kui ma sulle muinasjuttu lugesin?

(P): Ei.

(Õ): Ei.. Aga kas muinasjutt oli liiga pikk?

(P): Ei

(Õ): JA kuulasid huviga või mõtlesid millelegi muule?

(P): Huviga.

(Õ): Nii et suutsid ilusti lõpuni kuulata.

(P): (noogutas)

(Õ): Mis Sulle kõige paremini meelde jäi muinasjutust?

(P): See, et panda jooksis vihma käes.

(Õ): Milline tegelane oli tore? (.) Kas tahaksid kellegi sarnane olla või oledki?

(P): Mkm, ei taha.

(Õ): Ei taha.. Mhm (.) Aga milline tegelane oli sinu meelest tore?

(P): Mm, pruunkaru.

(Õ): Mhm.. Räägi mulle, millist muinasjuttu sooviksid sa veel kuulata. Mis sulle veel meeldib, mis muinasjutus on.

(... Sõnastasin küsimuse segaselt ja poiss ei saanud aru, küsisin uuesti)

Millised muinasjutud sulle meeldivad?

(P): Harry Potter.

(Õ): Harry Potter.. Mhm.. Nii, kas sulle meeldib sõpradega mängida?

(P): Jah.

(Õ): Kas sa käitud viisakalt ja sõbralikult, kui kellegi teisega mängid.

(P): Mhm.

(Õ): Mida sulle meeldib kõige rohkem koos sõbraga teha?

(P): Rääkida.

(Õ): Rääkida (.) mhm.. Kas sul on palju sõpru?

(P): *Noup.*

(Õ): Aga kas sinu meelest on sõber tähtis ja kallis sulle?

(P): Jah.

(Õ): Mhm.. Aga mis sa arvad, kas sa tahad olla hea sõber või halb?

(P): Hea.

(P): Miks sa hea tahad olla?

(P): Et temal oleks ka minuga hea.

(Õ): Kas sa oskad mulle vastata, miks on tähtis see, et sul on sõber.

(P): Et sul kellegagi mängida oleks.

(Õ): Kuidas sulle see tegevus meeldis, mis me tegime?

(P): Mm, hästi.

(Õ): Hästi.. Kas sa oleksid tahtnud kauem mängida, rohkem tegevusi teha?

(P): Veidi jah.

(Õ): Veidi jah.. Milliseid mängu sa sooviksid veel mängida?

(P): Ma ei tea.

(Õ): Ei tea, mhm. Aitäh sulle.

Lisa 5. Muinasjutt „Väike panda otsib sõpra“

“Ühes kauges metsas elab Lii. Väike pandakaru. Tema pehme valge karvkasukas on kirjatud mustaga, justkui oleks ta käpad värvi sisse kastnud ja seejärel oma silmi hõõrunud. Täna on Lii väga elevil. Ta sõidab koos vanematega mägedesse puhkama. Milline nauding on tunda värsket õhku koonu kõditamas. Milline mõnu on krõbistada bambusevõrseid, mida katab veel hommikune kaste. Päeval kui Lii koos isaga ümbruskonda uurib, märkavad nad ühe koopa lähedal pruuni pandat. "Ta on kummaline" imestab Lii. "See ei olegi panda, vaid pruunkaru" selgitab isa. Lii naeratab karupojale. Kes vaatab nende suunas, aga too pöörab pea hoopis kõrvale. "Mitte just väga sõbralik" toriseb Lii. Päevad mööduvad ning Lii jääb üha nukramaks. Ta mõtleb ühtelugu väikesele karule, kellega ta tahaks nii väga koos mängida, et midagi pole parata. Ükskord, kui Lii talle märku annab ei tee karupoeg temast välja, just kui oleks ta nähtamatu. "See on kindlasti sellepärast, et minul ei ole sellist ilusat pruuni kasukat, nagu temal." ohkab panda. Ühel hommikul, endale hommikusööki tehes, tuleb Liile järsku hea mõte, ta ootab kuni on jäänud üksinda koju. ning kummutab siis pakitäie kakao pulbrit endale pähe. "Atsihh" pulber kõditab ta ninasõõrmeid. Aga Lii, kui vaatab peeglisse, vaatab küll vaimustuses, et ta on pruun! Nüüd ei ole tal vaja teha muud, kui katta siis kõik korralikult kakaoga ära. Väike panda jookseb koopa juure. Karud magavad parajasti, välja arvatud kõige väiksem. Kes mängib omaette ühes nurgas. Süda rinnus tagumas, asub Lii talle lähemale. Karupoeg on veidi üllatunud, kuid naeratab. „Tere, kust sa tuled.? Ma pole sind varem näinud.“. "Minu nimi on Lii. Ma just äsja saabusin ja kas ma tohin sinuga mängida?" „Muidugi, minu nimi on Gris. Kas läheme koos järve ujuma?“. Panda vaatab, et see kutse on väga ahvatlev, aga tal on kakao peal, kui ta vette läheb, läheb kakao maha. Ja pakub välja: "Mulle meeldiks hoopis pimesikku mängida." Pruunkaru on nõus. Kui Lii rätiku enda näos eest ära võtab, on kakao pulber kadunud. Pruunkaru imestab: „et oi, mis silmad! Need on täiesti mustad.“. Lii pomiseb: "et ma lõin ennast ära" "Oi, sul peapeal ka valge laik!" ei jäta karupoeg järele. Tõepoolest, Grisil ei jää midagi märkamata. Õnneks toob ema neile just siis lõunaeine. "Hakake ruttu sööma, meejäätis on, see sulab muidu ära." „Mmm, milline pidusöök.“. Lii lakub oma käpad üle, et raasukesti kaduma ei läheks. „Oi, Lii, vaata, su käpad on täitsa mustad.“ ütleb Gris etteheitvalt. "Ma määrisin end ära." kogeleb segaduses Lii. Kuna valed kasvavad juba üle pea, vahetab Lii kiiresti jututeemat. "Kas mängime üle karupoja hüppamist?" Kaks sõpra lustivad päevläbi. Nad on nii süvenenud oma mängudesse, et ei kuule Lii ema hüüdmist ega kõuemürinat. Äkitselt puhkeb torm ja hakkab kallama vihma. Sel ajal kui Lii koopasse varjule jookseb, niriseb kakao tema karvkasukalt maha. Kui kaks sõpra ulualla jõuavad on pruunvärv juba täielikult kadunud. „Oi!“ hüüatab Gris, „aga sa oled ju panda!“. Häbelikult on Lii vait. "Aga miks sa püüdsid karu moodi olla?". "Ma tahtsin sinuga mängida, aga sa ei teinud minust üldse välja, sest ma olin teistsugune." Gris siis vastab: "Oh ei, ära seda küll arva. Kas sa siis ei tea, et karudel on väga halb nägemine. Tõttõelda ei näe ma oma ninaotsast kuigi kaugemale" naljatab Gris. Lii tunneb kergendust. Ent kui ta lõpuks ema hõikamist kuuleb, saab ta aru, et küllap ema muretseb juba väga. „Ma pean nüüd tagasi koju minema. Ega sa min peale pahane ei ole?" küsib Lii arglikult. „Üldsegi mitte, see et sa oled panda, ei takista meil saamast väga headeks sõpradeks." Sellest päevast peale on Gris ja Lii maailmaparimad sõbrad. ning selleks pole vaja üldsegi teineteise moodi olla.

Lisa 6. Koodid

Koodid	Alakategooriad	Põhikategooriad
Ei väsinud Ei olnud liiga pikk Suutis lõpuni kuulata Keskendus muinasjutule Rääkis sõprusest Panda ja karu olid sõbrad Välimus ei loe	Jõuti lõpuni kuulata	Muinasjutu jõukohasus ja arusaadavus laste jaoks
	Rääkis sõprusest	
	Paraja pikkusega	
Muinasjutt meeldis Olla panda moodi Olla karu moodi Kuulas huviga	Muinasjutt meeldis lastele	Muinasjutu sobivus väärtus- kasvatuslikuks õppetegevuseks
	Huvi kuulata	
	Eeskuju lastele	
Sõber tähtis ja kallid Viisakas ja sõbralik sõbraga Kellegagi mängida Sõber aitab Ei taha olla üksinda Rääkida sõbraga Sõbrata igav Teised on siis head Hea sõber olla teisele	Sõber on väärtuslik	Laste arusaam sõpruse väärtusest ning väärtuse olulisus laste jaoks
	Kellegagi mängida	
	Tahe olla hea sõber	
	Soov olla mitte üksik	
Pigem tegevus Lühem tegevus Jooksumäng Punamütsike Õues mängida Meisterdada Harry Potter Kerge Keskmine	Tegevuse pikkus	Laste arvamused õppetegevuse kohta, nende soovid ja ettepanekud
	Tegevuse keerukus	
	Milliseid muinasjutte veel	
	Laste ettepanekud	

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helena Falilejev

(sünnikuupäev: 22.05.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Väärtuse õpetamine muinasjutu kaudu 6-aastastele lasteaia lastele“, mille juhendaja on Tiia Krass

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 22.05.2018